

Yarın Nasılsınız? Eğitim Yayıncılığıyla Geleceği Tahmin Etme

H. İnci Önal*

Öz: Bu makalenin hazırlanmasında beklentim eğitim, yayıncılık, kütüphanecilik ve bilginin alanlarının birbirleriyle etkileşimine ilgi çekmektir. Eğitim yayınlarının kütüphanelerde neden ve nasıl kullanılabilirliğini belirlemektir. Çalışmamızda öncelikle eğitim yayıncılığının gelişimine, kullanımına ve günümüzde gittikçe artan özelliklerine değinilmiştir. Eğitim ve eğitim yayıncılığının değişen yapısını inceleyen çalışmamız, bu alanda kütüphanecilerin gelecekte yapacakları araştırmalara yol göstermektedir. Çalışmamızda eğitim yayınlarının kütüphanelerde kullanımlarının desteklenmesi ve yaygınlaştırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, yayıncılık sektörü, medya araştırmaları, eğitim yayıncılığı.

Giriş

Özgürlük kavramı içinde düşünme, yaratma ve üretme becerileri çağın eğitilmiş insanının olumlu özellikleriyle birleştiğinde anlamlı olmaktadır. Çağımızda erdem sahibi bir insanın temel özelliklerini saptamak zor ve zahmetli bir girişimdir. Bu çerçevede insanın objektif, eleştireci, yaratıcı, sorun çözücü, yapıcı, analiz ve sentez yapabilecek düşünsel becerilere sahip olması istenmektedir. Bunları izleyen kişisel özelliklerin içine güven duyabilme, harekete geçebilme, sınırları olumlu biçimde kullanabilme, atılgan nitelikte birlikte kendini kontrol edebilme ve duygularını yaşayabilme girmektedir. Ayrıca olumlu iletişim becerilerine sahip olmayı, girişimciliği, çatışma çözümleyiciliği, güvenilirliği ve işbirliğine yatkınlığı kapsayan sosyal özellikler çağın insanında olması gereken temel niteliklerin arasında sayılmaktadır. Benim için..., bence..., bana göre..., gibi değerlerden çok; bizim için..., bölüm için..., kurum için..., meslek için ..., ülkemiz için..., insanlık için..., gibi birçok değerlerin benimsenmesi eğitimin yönlendirdiği kişilerarası etkileşimle mümkün olmaktadır.

Yarını yapılandıran eğitim, geçmişte yaşananlar çerçevesinde, geleceğin biçimlendirilmesine dikkat çekmektedir. Her düzeyde uygulanan eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede yararlanılan en önemli araçlar arasında kütüphanelerin ve yayınların bulunduğu bilinen bir gerçektir. Bu çalışmamız eğitim, yayıncılık ve kütüphanecilikte yaşanan toplumsal anlayış değişikliklerini ve etkileşimleri ortaya çıkartmayı hedeflemektedir.

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, onal@hacettepe.edu.tr

Gelenekselden 21. Yüzyıla Eğitim

“Eğitim bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir”(Ertürk, 1975, s. 3). Bu tanımla, eğitimin planlı, istekler çerçevesinde gerçekleşen, örnek yapıda, asla rastlantılara bırakılmayan, toplumun gerçek isteklerini yansıtan ve ancak toplumun beklentilerine uygun davranış değişikliklerinin hoş görüldüğü süreç belirtilmektedir. Toplumların tarihsel, kültürel, sosyal, ekonomik özellikleri ve değerler sistemine göre eğitimsel yapıda gelişmeler yaşanmaktadır. Yirminci yüzyılın sonlarından itibaren bilgi, eğitim ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler genelde toplum üzerinde, özelde eğitimin kurumsal yapısında ve bilgi üretim sürecinde (toplama, yazma, yayınlama, dağıtma, paylaşma) önemli değişikliklere neden olmuştur. Yaşadığımız küreselleşme ve bilgi toplumuna geçiş ortamında, özellikle yayıncılık, eğitim, iletişim, bilişim ve bilgi hizmetleri konularını seçtiğimizde önceki ve sonraki olaylar arasındaki etkileşimleri görmekteyiz.

19. Yüzyılda başlayıp 20. Yüzyılda sonuçlanan ve 21. Yüzyılda eğitim, yayıncılık ve bilgi hizmetlerini etkileyen en önemli olayları mevcut bilgimiz dahilinde şöyle sıralamamız mümkündür:

- İmparatorluk, krallık gibi gücü temsil eden yönetim biçimleri yıkılarak, yerini ulus egemenliğine dayanan devletlere bırakmıştır.
- Sömürgecilik faaliyetleri azalmış olmakla birlikte, bazı ülkelerin üstündeki ekonomik bağımlılıklar artmıştır.
- Dünyada barışı sağlamak üzere İnsan Hakları Bildirgesi hazırlanmıştır.
- Eğitim belirli bir sınıf için değil, herkes için gerekli insan hakkına dönüşmüştür.
- Yeni teknolojilerin yaşam içinde yaygın kullanımı bilgi iletişimini çok hızlandırmıştır.
- Bilgiye ulaşmak kolaylaşırken bilgiye ilk sahip olan ve onu kullanabilen öne geçmiştir.
- Çok bilen değil, bilginin yerini ve nasıl kullanacağını bilen insan önem kazanmıştır.
- Uslu çocuk yetiştirme kavramı; kendine yetebilen, güvenebilen ve sorumluluklarını yerine getirebilen insan yetiştirme kavramıyla yer değiştirmiştir.
- Yaratıcı düşünce destek bulmuştur.
- Eğitim ortamlarında demokratik yaklaşımlar etkin olmuştur.
- Demokrasi yaşam biçimi olarak benimsenmiştir.
- Eğitimin içeriği yaşama daha ilişkili olmaya başlamıştır.
- Eğitimin zorunlu ve eskiye göre daha uzun süreli olması tercih edilmiştir.
- Ulusal çıkarları koruyan koşullandırma kadar, uzaktan eğitim veya teknolojilerin kullanımıyla insanlar iyi veya kötü niyetli koşullandırmalara açık hale gelmişlerdir. Bu konuda zararlı etkilerden başta eğitim ve yayın ürünleriyle koruma sağlanabileceği düşünülmüştür.
- Derslerin sunumunda e-öğrenme teknolojilerinin, bilginin toplanması ve iletilmesinde bilgi teknolojilerinin kullanılması yeni imkanlarla derslerin hazırlanmasını, büyük gruplara yayılmasını ve geliştirilmesini sağlamıştır.

- Ortalama insan ömrü uzamıştır. Teknolojinin bilinçsiz kullanımı çevre kirliliğine yol açması, doğa koruma üzerine yoğun araştırmalar yapılmasını etkilemiştir.
- Yarının eğitimi yaşanmakta olan değişim sürecinin çok iyi bilinmesini ve yaşam boyu eğitim imkânlarından yararlanılmasını gerektirmiştir.
- Yaygın eğitimde, örgün eğitimde ve uzaktan eğitimde “web tabanlı öğrenme”, “çevrimiçi öğrenme” ya da “e-öğrenme” olarak adlandırılan yeni biçimler kullanılmaya başlanmıştır.
- Küreselleşmenin etkisiyle, sadece bulunduğu ülke sınırları içinde değil, farklı kültür ve coğrafyalarda başarılı olacak insanların yetiştirilmesi gerekmiştir.
- Çok dilliliği ve çok kültürlülüğü destekleyen eğitim programlarının geliştirilmesi gerekmiştir.
- Eğitimde bilişim teknolojilerinin kullanılması çok yönlü, çok kanallı ve çok seçenekli araçları kullanıma sokmuştur.
- Konuların çok yönlü ve derinliğine öğrenilmesine olanak tanımak amacıyla zevkli ve eğlenceli öğretim ortamları tercih edilmiştir.
- Eğitimde ekonomik olmanın nitelikli insan yetiştirmeye sağlanacağı düşünülmektedir.
- Nitelikli ve iyi yetişmiş nüfus, yaşam standardını geliştirecek ve yarınla umutla bakmayı sağlayacak düşünceleri gündeme getirmiştir.

Genel olarak; toplumsal yaşamda gözlenen değişiklikler, ekonomik değerlerin vazgeçilmezliği, teknolojik ilerlemeler, davranış biçimlerindeki farklılıklar ve kişisel değerlerin önem kazanması 21. Yüzyıl eğitiminin biçimlenmesini sağlamıştır. Bilgi toplumuna geçiş için ekonomik zenginlik ve sermaye yanında bilgi sahibi nitelikli insan gücüne sahip olmanın gereği anlaşılmıştır. Bilgiyi üretecek, kullanacak ve geliştirecek insanın eğitiminde yayıncılık ve bilgi hizmetleri etkili olmuştur.

Yayıncılığa Kavramsal Bakış

“Yayıncılık telif haklarının oluşturduğu ulusal entelektüel sermaye birikimi getirisinin katma değere, yani milli gelire dönüştürülmesi faaliyetidir. Dolayısıyla her yayın, telif haklarının/entelektüel sermayenin belli bir kesiminin kamuya paylaşılması demektir” (Türkiye Yayıncılar Birliği, s.4). Bu tanım yayıncılığın sektör olarak tanımlanmasının bir koşulu olup ayrıca bir meslek olarak ekonomiye etkisini ve katkısını da belirler. “Entelektüel sermaye” önem kazanır.

Yayıncılığın çok çeşitli alanlarda ve konularda incelenmesi mümkün olabileceği gibi, her yöne dağılmaya elverişli bir yapısı bulunmaktadır. Yirminci yüzyılın sonlarından itibaren eğitim, bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler genelde toplum üzerinde, özelde yayıncılığın kurumsal yapısında ve yayın üretim sürecinde (toplama, yazma, yayınlama) değişikliklere neden olmuştur. Yayıncılık piyasasında kitabın hem ekonomik hem de kültürel boyutunun bir arada yürümesi ve zamanla bu iki alanın birbiriyle etkileşmesi sonucunda kitap hem bir meta hem de kültürel bir nesne haline gelmiştir.

Türkiye’de yayıncılık alanı öncelikle kültürel çalışmalar içinde yer almıştır. Yayıncılığın sektörelleşmeye başlamasıyla karşılıklı ilişkiler önem kazanmıştır. Eğitim ve öğrenimin etkisi bulursa da, genelde elden ele geçirilen bir meslek olarak yayıncılık

babadan oğluna, ustadan çırağa devam eden bir süreç olmuştur(Yaralı, 2010). Yayıncıların piyasaya girme, büyüme, gelişme, piyasadaki sıkıntılarla başa çıkma süreçleri yüz yüze ilişkilerle ve güven aracılığıyla sağlanmıştır. 1980'lerden itibaren devam eden sürekli rekabet koşullarına karşı geliştirilen korsan kitap piyasası, marketlere yönelim, en çok satanlar merkezli yayıncılık ve benzeri satış planlamaları piyasanın yeni bir görünüm almasını sağlamıştır. Küçük yayıncılar açısından işler daha da zorlaşmıştır. Yayıncılıkta 'dayanışma', 'karşılıklılık', 'paylaşma', 'işbirliği' gibi kavramların günümüz uygulamalarında da karşımıza çıktığı bilinmektedir. İşte yayıncılık da böylesi bir alanda farklı davranışların yer aldığı süreçleri barındırması açısından iyi bir örnek olarak gösterilebilir. Bunun için de yayıncılık sektörünün temel konu alanlarını bilmek ve genel olarak kabul görmüş yayıncılık faaliyetlerini incelemek gerekmektedir (Yaralı, 2010).

Yayıncılık yayınların içeriğine, yayınların basıldığı ve/veya bulunduğu ortama, yayınların kullanma biçimine, bir biçimden diğerine dönüşümüne ve burada saydığımız özelliklerin değişik karışımlarına göre çeşitlenmektedir. Tarih boyunca kurumlar ve kişiler tarafından yapılan yayın sınıflamaları sayılamayacak kadar çok ve çeşitli olmuştur (Önal, 1996).

Yayıncılık kavramı içinde burada gerçekleştirdiğimiz çalışmayla ele aldığımız “eğitim yayıncılığı” üç temel yayıncılık özelliği göstermektedir:

- *Eğitim-ders kitapları yayıncılığı ile birlikte akademik yayıncılık:* Eğitim ve ders kitapları yayıncılığı temel eğitim ve ortaöğretim kademelerinde okutulan ve / veya tavsiye edilen yayınlardır. Aynı şekilde akademik yayıncılık ise üniversitelerde takip edilmekle birlikte, eğitim amacıyla tavsiye edilen ders kitaplarının bir ifadesidir.
- *İnternet ve dijital yayıncılık:* Bunlar genellikle eş kavramlar gibi kullanılmakla birlikte her ikisi de gerek kavramsal olarak gerek içerik olarak birbirlerinden farklılıklar gösterir. Ayrıca her türlü yayıncılık faaliyeti dijital olarak yapılabilir. Bilgisayar üstünden, bir baskı sürecine girmeden, kağıt ya da baskı tekniklerinden herhangi birini kullanmadan, editörlük ile mizanpaj işleri gibi aşamalardan geçen, basılı bir materyale dönüşmeden okuyucusuyla buluşan, dijital araç yardımıyla kitabın görseliyle birlikte okunmasına yönelik ve her türlü okuma özüne karşı koyabilen sistemlerdir. İnternet ve dijital yayıncılık ucuz, hızlı, erişimi kolay, özgür iletişimi sağlayan, herkesin yazar – yayıncı olarak katkıda bulunabileceği potansiyele işaret eder. Ayrıca, İnternet ve dijital yayıncılık hazırlandığı ve topluma sunulduğu her ortamda okuma eyleminin araçlarını ve biçimlerini değiştirmekle kalmamış, ülkelerde telif haklarıyla ilgili kanunların da yeniden biçimlendirilmesini zorunlu kılmıştır.
- *Kültür yayıncılığı:* Kültür Yayıncılığı her türlü edebiyat (yerli, yabancı, çocuk, gençlik, öykü vs.), inceleme, araştırma, çeviri, sosyal bilimler ve sanat dallarına ait kitaplarla birlikte ilgili yayınları kapsamaktadır. Mülki haklar çerçevesinde büyük bir hızla küreselleşen kültür yayıncılığı çok kapsamlı değişim ve dönüşüm yaşamaktadır. Kültür yayıncılığı ürünlerinin her türlü kullanımıyla elde edilenlerin eğitimle bağlantısı olduğu düşünülmektedir.

Yayıncılıkta içerik, çeviri, editörlük, dizgicilik, tasarım, ajanslar, basım, telif hakları, dağıtım, pazarlama, reklamcılık, halkla ilişkiler, teknoloji destekli yapısal dönüşümler ve yeni birçok durum yayıncılık sektörünü genişletmektedir. Birçok alanla yayıncılığın karşılıklı etkileşimleri sürdürülmektedir.

Geçmişten Geleceğe Eğitimi Bilgi ve Yayıncılıkla Bütünleştiren Düşünceler

Geçmişten geleceğe eğitim sistemlerinde ve kurumlarında gittikçe önem kazanan değişimler söz konusu olmaktadır. Öğretmen merkezli eğitim yerini öğrenme merkezli eğitime bırakmıştır. Önceleri sınıfta gerçekleşen öğretim faaliyetleri kişilerin her yerde, her zaman öğrenmelerini hedefler hale gelmiştir. Zorunlu derslerin alınmasından çok, kişiye özel öğrenmelerin engelsiz ve hızlı gerçekleşeceği beklenmektedir. Zaman içinde meydana gelen teknolojik iyileştirmeler, güvene dayalı öğrenmeyi destekleyerek öğrenme hızını ve kavramayı olumlu yönde sürekli iyileştirecektir. Değişimler daha hızlı olacağından, hangi özelliğe olursak olalım, sadece insan olarak hepimizin de daha hızlı, daha akıllı, daha üretici ve daha iyi insanı yetiştirme görevimiz olacağını bilmemiz gerekecektir (Frey, 2012).

Yaşadığımız ortamda “eğitimi” bilgi, bilgi kaynakları ve yayıncılıkla bütünleştirmemizi sağlayan kişisel düşüncelerimiz şunlar olmaktadır:

- Bilgi sürekli değişim içindedir. İçerik, ortam, miktar, üretim gibi birçok açıdan ele alındığında bilgideki değişimi görmek ve yaşamak mümkündür.
- Genel anlamda kişilerin eğitim, meslek, çalışma, mekan ve yaşamı etkileyen her türlü konuyla ilgili bilgiyi ve buna bağlı olarak temel bilgi kaynaklarını izleyeceği düşünülmektedir.
- Eğitilmiş insan tanımı değişmektedir. Konu alanıyla bağlantılı olmaksızın her meslek grubu içinde bilgisini yenilemeyenler konularında eskimiş duruma düşmektedirler.
- İlerlemeyi gerçekleştirecek kişisel, kültürel ve mesleki bilgi kaynakları izlenmelidir.
- İyi, kaliteli ve etkili okul eğitimin amaçlarını yerine getiren okuldur. Eğitimin amaçlarını yerine getirmede kütüphane kullanılan araçlardan biridir.
- Bilgi ve beceri kazandıran bilgi kaynakları bulunduğu ortama, konuya, kullanıcısına, depolandığı ortama ve birçok nedene bağlı olarak çok çeşitlidir.
- Geleneksel yapıda var olan okulun gelecekte ortadan kalkacağı düşünülse de, çeşitli biçimlere dönüşebilirlik ve kullanılabilirlik özelliğinden dolayı bilgi kaynaklarının kullanımını artarak devam edecektir.
- Sadece okumayı-yazmayı bilenler ve çok iyi eğitim görmüş olanlar arasındaki uçurumun artması, yaşam boyu eğitim yardımıyla her ortamda çeşitli bilgi kaynaklarını kullanarak verilen eğitimi zorunlu kılmaktadır.
- Sesli, görüntülü, basılı, elektronik ve çeşitli bilgi kaynaklarıyla öğrenim her yerde ve her zamanda gerçekleştiğinden bu yayınları kullanarak eğitime daha geniş boyutlar kazandırmak mümkündür.
- Eğitim ortamlarında yayına sahip olma kişilerde güven duygusu yaratmaktadır.
- Yayınları izlemek ve onlardan bilgi edinmek kişinin toplumdaki saygınlığını artırmaktadır.

- Aynı yayınları okuyanlar, izleyenler ve / veya kullananlar arasında yakınlık, sevgi ve kabul görme gerçekleşmektedir.
- Bilmek, anlamak, keşfetmek, kendini gerçekleştirmek ve benzeri kazanımların sağlanmasında yayınlar etkili olmaktadır.
- Sosyal medya kullanımı kişileri aktif bilgi ve yayın üreticisi haline getirmektedir.
- Doğru ve güvenli bilginin kaynağını göstermek önemini korumaktadır.
- Uzaktan eğitim ve açık erişimli bilgi kaynakları eğitimin alanlarını genişletecektir.
- Yerel bilgi yayıncılıkla genelleşmektedir.

Çağdaş yayıncılığın önemli bir kısmı eğitim ortamlarında kullanılan ders kitaplarından meydana gelmektedir. Basılı ortamda üretilen yayınların güncelleştirilmesi ancak yeni basımlarla mümkün olmaktadır. Yeniden basımları gerektiren güncelleştirilmeler uzun zaman almaktadır. Güncelleştirme sorunları elektronik yayınlarda (e-yayınlarda) da yaşanmaktadır. E-yayınlar hızlı, güncel ve güvenilir baskılarıyla zaman kaybı yaşatmaksızın her ortamda erişimi sağlamaktadırlar. Öğrenciler açısından kitap dolu ağır çantaları taşımanın gereği yoktur. E-yayınlarda üretim, maliyet, dağıtım, koruma ve çevre dostu uygulama alanları gibi konularda mali yük azalmıştır. Elektronik ortamda yayın pazarlaması yapılabilmektedir. Eğitim yayıncılığında en önemli sorun yeterli ve başarılı içerik hazırlama sorunlarından kaynaklanmaktadır. E-yayınları okuma aletlerine duyulan gereksinimler, telif hakları sorunları ve fiyatlandırma güçlükleri halen yaşanmaktadır.

Eğitim Yayıncılığı

Eğitim yayıncılığı her düzeyden öğretim kurumlarında kullanılan ve önerilen yayınları kapsamaktadır. Ders kitapları, yardımcı ders kitapları, test kitapları ve akademik kitaplar derken bu alandaki önemli ekonomik büyüklüğe erişen ithal kitap pazarı da bu alana girmektedir.

Türkiye'deki yayıncılık piyasasının % 60'dan fazlasını eğitim kitapları oluşturmaktadır. Ders kitaplarının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanması, basılması ve ücretsiz olarak dağıtmasıyla birlikte bu piyasanın en büyük bileşenlerinden birinin devlet olduğu ifade edilmektedir. Akademik yayınların % 80'i telif ; %20'si çeviri eserleridir. İthal kaynak kitaplar pazarı iki milyon doları bulmaktadır (Türkiye Yayıncılar Birliği, 2008).

Eğitim yayıncılığında korsan yayıncılık, piyasanın önemli bir kısmında yer almaktadır. 1990'lardan itibaren özellikle yabancı dillerde eğitim yapan eğitim kurumları kitapların ithalindeki yüksek maliyet sebebiyle fotokopiyle çoğaltmayı tercih etmişlerdir. Kitap bölümleriyle başlayan fotokopi çekimleri kitapların tamamına kadar uzanmıştır. Korsan yayıncılık hukuksuzluk ve haksız rekabeti doğurmuştur. 4-5 Aralık 2009'da gerçekleşen 5. Ulusal Yayın Kongresi'nde (2009) eğitim yayıncılığıyla ilgili sorunlar gündeme getirilmiş ve şu konular üzerinde durulmuştur:

- Devlet diğer sektörler gibi, yayıncılık sektörünü de destekleyerek, eğitim yayıncılarının çağdaş dünya yayıncıları ile rekabet edecek düzeye ulaşmaları sağlanmalıdır.
- Toplumda okuma kültürünü geliştirecek önlemler alınmalıdır.
- Kamu yayıncılığı özel yayın sektörünün rakibi olmaktan çıkmalıdır.

- Kamu yayıncılığı asli görevi olan yardımcı, standart getirici, denetleyici, kalite kontrollerini yapıcı ve çalışmalarını kolaylaştırıcı görevleri yüklenmelidir.
- Devlet matbaa ve özel birimler kurmak yerine yayınevleri ile işbirliğine gitmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı tekelleşmeye fırsat vermemelidir.

Edebiyat ve İlim Eserleri Sahipleri Meslek Birliği (EDİSAM, 2012) tarafından verilen bilgilere göre eğitim yayıncılığının yaklaşık üçte biri korsan kitaplardan meydana gelmektedir. Bu durum eğitim yayınlarını toplumla buluşturan kitapçıların kapanmasına, eğitim yayınlarının kırtasiyelerde satılmasına neden olmuştur.

Eğitim yayıncılığında aynı yayını basılı ve elektronik olmak üzere birlikte üretmek yaygınlaşmıştır. Bu durumda her ortamdan ve bilgi erişim düzeyinden kişilerin eğitim yayınlarına ulaşmaları hedeflenmiştir. Üniversitelerin kendi yayınlarını, ders kitaplarını ve ders notlarını elektronik ortamda yayınlamaktadırlar. Sadece elektronik kitap yayınlamak için kurulan yayınevleri de bulunmaktadır. Ayrıca kendi kendine yayıncılık, yazarlara üretim özgürlüğü, kitap yayınlanmasında zaman ve kaynak tasarrufu sağlamaktadır (Harper Collins, 2012; Penguin Group, 2012; Simon and Schuster, 2012). Basılı eğitim yayınlarının İnternet sitelerinde pazarlanması çok yaygınlaşmıştır.

Eğitim Yayıncılığıyla Geleceği Tahmin Etme

Eğitim yayıncılığı ürünlerini kullanmak önce bilgilenebilmeyi sağlamaktadır. Ardından, gelecekte hangi bilgi kaynaklarının kullanılacağına, ne düzeyde kaynakların çeşitleneceğine ve neler yapılması gerektiğine dair tahminlerde bulunmayı sağlayacaktır. Eğitim yayıncılığıyla geleceği tahmin etme, eğitim yayınlarından beklentileri gösterecektir. Geleceğin eğitim sistemi hakkında yapılan ve yapılacak çıkarımları yönlendirecektir.

Yayınevleri fen bilimleri, sosyal bilimler, güzel sanatlar, sağlık, tarih ve coğrafya alanlarında; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve uzmanlık alanlarına yönelik basılı ve e-yayıncılığı kapsar biçimde eğitim yayıncılığı yapmaktadırlar. Online eğitim ürünleri, ilköğretim sınıfları için üyelikle İnternet tabanlı uzaktan eğitim hizmeti sunan yazılımlar, interaktif eğitim sağlayan animasyonların yer aldığı CD e-kitaplar da üretilmektedir. Yayınevleri e-kitaplar dahil olmak üzere yayınlarını kendi web siteleri veya çevrimiçi alışveriş siteleri üzerinden satışa sunmaktadırlar. E-kitapları fiyatlandırırken su anda basılı kitapların fiyatlarını temel almaktadırlar. Gelecek yıllarda yayınevleri e-kitaplara yönelik güvenliklerini artırmayı planlamaktadırlar.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1857 yılında kurulmasının ardından, 1920 yılında var olan Türkiye Cumhuriyeti, 1923 yılından itibaren eğitim faaliyetlerini sürdürmek üzere eğitim yayıncılığına başlamıştır. 3 Haziran 1933 tarihinde kabul edilip, 13 Haziran 1933 tarihinde yürürlüğe giren, 2259 sayılı "Maarif Vekilliğe Bağlı Mekteplerde Okutulacak Ders Kitaplarının Basılması ve Dağıtılmasıyla Bu Maksat için Kurulacak Mektep Kitapları Sandığı Hakkında Kanun" ile ders kitabı yayıncılığı yasal bir yapıya kavuşturulmuştur. 6 Haziran 1949 tarihinde kabul edilip, 11 Haziran 1949 tarihinde yürürlüğe giren 5429 sayılı "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda OkutTURulacak Ders Kitaplarının Seçilmesi, Basılması ve Dağıtılması Hakkında Kanun" ile ilk ve orta dereceli okullarda tek tip kitap uygulamasına son verilmiştir. Böylece; "Mektep Kitapları

Sandığı” da ortadan kaldırılarak, “Devlet Kitapları Mütedavil (Döner) Sermayesi” kurulmuştur. Ayrıca, ders kitaplarının üç yıl için kabul edilmesine karar verilmiştir. Büyük ölçüde devletin yaptığı ders kitabı yayıncılığı, özel girişime devredilmiştir. Özel yayıncılığı destekleyen bu karar, ne yazık ki ders kitaplarının nitelik ve içerik açısından kalitesinin düşmesine yol açmıştır (Kongar, 2005, s. 93-94; Kaynarcağ, 1983, s. 2829). Bu uygulamalar, 16 Haziran 1973 tarihinde kabul edilip, 24 Haziran 1973 tarihinde yürürlüğe giren 1739 sayılı “Millî Eğitim Temel Kanunu”na kadar devam etmiştir. Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği (Millî Eğitim Bakanlığı, 2009) doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı, bilgi iş ve işlem yaprakları ile ders kitabı yerine okutulacak yayınlar hazırlanmakta, incelenmekte ve seçilmektedir. Dersin özelliğine göre eğitim yayınları olarak çizelgelere, bilgi ve veri tablolarına, şekil, grafik, kroki, şablon, harita, plan, resim, levha, fotoğraf ve benzeri öğretime yardımcı unsurlara; bazı ünite konularında kullanılmak üzere ek olarak video kaseti, ses kaseti, slayt, CD, DVD, VCD, disket ve benzeri öğretimi destekleyici materyallere yer verilebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca, yayınevlerinde aranacak kriterler ve ders kitaplarının nitelikleri konularına açıklık getirilmiştir. Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği (Millî Eğitim Bakanlığı, 2009) çerçevesinde ders kitaplarının okutulma süresi, ilgili kitabın kabul edildiği kurul kararında belirtilen öğretim yılından itibaren 5 öğretim yılı olup, bu süre 3 senede bir olmak üzere yenilenebilir. 2000’li yılların başında Millî Eğitim Bakanlığı, Internet sitesinde e-kitap uygulamasına geçilmiştir. Hizmete sunulan kitaplar PDF formatında kullanıma açılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı e-kütüphane bölümünde Açık öğretim Lisesi Ders Kitapları, Psikolojik Danışma, Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına yönelik iki kılavuz kitap PDF biçiminde e-kitaplar olarak kullanıcıların erişimine sunulmaktadır. 2009 yılında üç ilköğretim okulunda e-kitapla eğitim pilot uygulamasına geçilmiştir. FATİH (Fırsatları Artırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) Projesi ve 4+4+4 Eğitim Sistemi eğitimde elektronik yayıncılığa geçişi hızlandırmayı amaçlamaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2012b).

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı (EARGED) bünyesinde, 2000 yılında başlayan proje kapsamında eğitim alanındaki araştırma nitelikli yayınları toplayan veri tabanı çalışması yapılmaktadır. Bu çalışma, eğitimle ilgili karar vericilere alternatifler sunmakta ve bilginin paylaşımını arttırmaktadır. Araştırmacıların bu proje kapsamında önceden çalışılan konulara ulaşmalarını, çalışılmamış alanlara yönelmelerini ve eğitim alanındaki araştırmalara dayanan yayınlara ait çeşitli verilere ulaşmalarını hedeflemektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2012a).

Cumhuriyet’in ilânıyla birlikte üniversite eğitiminde önemli gelişmeler yaşanmıştır. 1924 tarihli ve 493 sayılı kanunla, İstanbul Darülfünunu bilimsel ve idarî özerkliğe kavuşmuştur. 1931 yılında yeni bir üniversite reformu yapma konusunda karara varılmış ve bu konuda bir rapor hazırlamak üzere Türkiye’ye gelen Prof. Malche, hazırladığı raporu, 29 Mayıs 1932 tarihinde Maarif Vekâletine sunmuştur. Raporun incelenmesi sonrası hazırlanan kanun tasarısı, 31 Mayıs 1933 tarihinde kabul edilmiştir. Bu kanuna göre, İstanbul Darülfünunu ve ona bağlı tüm kurumlar kadro ve örgütleriyle birlikte kaldırılmış ve Maarif Vekâletine bağlı olarak İstanbul Üniversitesi’ne dönüşmüştür (*Cumhuriyet Ansiklopedisi*, 2003, s. 210-211). Bu tarihten sonra, Türkiye’de üniversite yayıncılığında köklü atılımlar atılmış ve ders kitaplarının basımına hız verilmiştir.

Yüksek Öğretim Kurumu bünyesinde Türkiye’de yapılan tezlere ait bilgilere ulaşmak mümkündür. Milli Kütüphane tarafından hazırlanan Türkiye çapındaki bibliyografyalar eğitim yayıncılığına ait bibliyografik bilgileri topluma sunmaktadır.

Elektronik kitap, üniversitelerde ve bazı kurumlarda çalışmalarını desteklemek amacıyla kullanılmaktadır. Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi 2003-2004 öğretim yılından itibaren öğrencilerin ders kitaplarına ait e-kopyaları İnternet’ten yayınlamaya başlamıştır. Açık öğretim ders kitapları üniteler halinde PDF biçiminde e-kitaplara dönüştürülerek İnternet’ten erişime sunulmuştur. E-kitap hizmeti, Açık öğretim e-Öğrenme Portalı altında verilen e-sınav, e-televizyon, e-alıştırma ve e-danışmanlık hizmetleriyle birleştirilmiştir. Böylece öğrencilerin tek bir oturum açarak tüm e-öğrenme hizmetlerinden yararlanabilmesi sağlanmıştır. E-kitaplar yalnızca çevrimiçi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Değerlendirme ve Sonuç

Eğitim yayıncılığı ürünlerinden edindiğimiz bilgi ve tecrübeler bizlere geleceği tahmin etme şansı vermektedir. Günümüzde küresel rekabetin yaşandığı, eğitimde sınırların kalktığı, bilgi iletişim teknolojilerinin yoğun olarak kullanıldığı, bilgiye birçok ortamda sınırsız erişimin sağlandığı ve bilginin artı değer yaratan bir üretim faktörü olduğu dünyada yaşamaktayız. Halen bilgi toplumuna dönüşme yolunda hızla ilerleyen gelişmiş ülkeler bulunmaktadır. Bu şartlar altında bilgiden, teknolojiden ve yayınlardan uzak kalmak Türkiye’yi çağın gerisinde bırakacaktır. Son zamanlarda basılı kaynaklardan yeterince yararlanmamış bir toplum olarak, sadece çağa uyma adına değil, yaşamı anlamlı kılmaya adına eğitim yayıncılığı izlenmelidir. Kültür yayıncılığı ürünleriyle eğitimin anlamı hissedilmeli ve düşünce zenginliğine ulaşma yolunda çaba sarf edilmelidir. Teknolojiden uzak kalmadan İnternet ve dijital yayıncılığın sağladığı olanaklar kullanılmalıdır. Böylece bilgi toplumu olma yolunda adımları atmak, yarını daha iyileştirmek mümkün olacaktır.

Türkiye’de genç nüfusun yüksek olması eğitim yayıncılığının önemini artırmaktadır. Eğitimleri boyunca yeni nesillerin basılı yayıncılığı, e-kitapları, İnternet’ten erişilebilen yayıncılığı taşıyabilir e-kitap okuyucu cihazlara yüklenerek kullanılmaları bilgiden etkin bir şekilde yararlanmalarını sağlayacaktır. Bugünün gençliği, yarının başarılı bilgi üreticileri ve kullanıcıları olacaktır.

Kütüphaneler üretilen bilgiyi koruyan, yaygınlaştıran ve bu bilgiden uygulama boyutunda faydalanan kurumlar olarak toplumda çok önemli roller üstlenmektedirler. Çeşitli biçimlerdeki ve ortamlardaki eğitim yayıncılığı bugün olduğu kadar gelecekte de kullanılacaktır. Eğitim kurumları sanal ortamlarda eğitim sistemleri oluşturmaya çalışırken, kütüphaneler de parçası oldukları eğitim kurumlarının amaçlarını yerine getirmelerine yardım etmeleri gerekmektedir.

Kaynakça

5. Ulusal Yayın Kongresi. (2009). *Sonuç bildirisi. basın duyurusu*. 14.12.2009 tarih, 2009/563 (717) Sayı.
- Cumhuriyet Ansiklopedisi: 1923-2000*. (2003). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- EDİSAM. (2012). *Korsanlıkla ilgili istatistikler*. 7 Mart 2012 tarihinde <http://www.telifhaklari.gov.tr.html> adresinden erişildi.
- Ertürk, S. (1975). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Frey, T. (2012). *Eğitimin geleceği*. 11 nisan 2012 tarihinde <http://www.futurizm.org> adresinden erişildi.
- Harper Collins. (2012). *Publications*. 7 Mart 2012 tarihinde <http://www.harpercollinsebooks.com> adresinden erişildi.
- Kaynaradağ, A. (1983). Yayın dünyası. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* içinde (c.10, s. 2824-2836). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kongar, E. (2005). *Kültür üzerine*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2009). *Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2012a). *Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı (EARGED Hizmetler)*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2012b). *Fatih: Eğitimde geleceğe açılan kapı*. 2 Mayıs 2012 tarihinde [http://fatihprojesi.meb.gov.tr /tr/index.php](http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/index.php) adresinden erişildi.
- Simon and Schuster. (2012). *Publications*. 7 Mart 2012 tarihinde <http://ebooks.simonandschuster.com> adresinden erişildi.
- Önal, H. İ. (1996). Uzaktan eğitimi destekleyen bilgi merkezleri. 1. *Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu 12 – 15 Kasım 1996, Bildiriler* içinde (s. 470 – 477). Ankara: MEB Film Radyo Televizyonla Eğitim Başkanlığı.
- Penguin Group. (2012). *Publications*. 11 Nisan 2012 tarihinde <http://us.penguin.com/static/pages/ebooks/index.html> adresinden erişildi.
- Türkiye Yayıncılar Birliği. (t.y.). *Türkiye yayıncılık sektörü sorunları ve çözüm önerileri*. [Broşür].
- Türkiye Yayıncılar Birliği. (2008). *Frankfurt Kitap Fuarı ve Türkiye’de yayıncılık sektörü*. 7 Mart 2012 tarihinde http://www.buchmesse.de/imperia/celum/documents/Pressemappe_Gastlandb_ro_Buchbranche_t_2008_10800.pdf adresinden erişildi.
- Yaralı, K. E. (2010). *Türkiye’de kültür yayıncılığının piyasalaşması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.